

Ілійчук Л.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного класу. Психолого-педагогічний супровід осіб з особливими потребами в інклюзивній та спеціальній освіті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 квітня 2019 року / К.О.Островська, І.Р.Субашкевич, І.П.Островський, С.З.Слободян. Львів: Друкарня «Справи Кольпінга в Україні», 2019. С. 112-116.

Ілійчук Л.В.

УДК 376:316.6

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ

З'ясовано роль асистента вчителя у забезпеченні психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання. Визначено основні напрями і функції діяльності асистента вчителя, його посадові обов'язки та необхідні компетентності, якими він повинен оволодіти у процесі професійної підготовки задля ефективного здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: *інклюзивне навчання, асистент вчителя, дитина з особливими освітніми потребами, психолого-педагогічний супровід.*

Нові концептуальні засади суспільного облаштування полягають у здатності сучасного суспільства розвиватися на основі толерантності, терпимості, засудження дискримінації, поваги до людського розмаїття, рівності можливостей, солідарності та безпеки. Ці підходи зумовлені визначенням головної мети соціального розвитку – створення «суспільства для всіх», що забезпечує захист та повну інтеграцію в соціум усіх верств населення, в тому числі й осіб з обмеженими можливостями здоров'я [2, с. 5].

Уведення в дію нового Закону України «Про освіту» закріплює практику надання дітям з особливими освітніми потребами «системи освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації,

врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [4]. Прийняття цього законодавчого акту покладає на суспільство та державні органи значну відповідальність за надання якісних освітніх послуг всім дітям, зокрема й дітям з особливими потребами. Вищезазначене диктує необхідність вирішення питання підготовки та перепідготовки педагогічних працівників, готових до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання, здійснення їх психолого-педагогічного супроводу.

Інклюзивне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього навчального закладу повинно супроводжуватись силами різних фахівців, зокрема асистента вчителя. Так, у Постанові Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» зазначено, що особистісно орієнтоване спрямування навчально-виховного процесу забезпечує асистент учителя, який бере участь у розробці та виконанні індивідуальних навчальних планів та програм, адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими потребами [3]. За ініціативи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту Міністерством соціальної політики Класифікатор професій доповнено посадою асистента вчителя інклюзивного навчання (наказ Держспоживстандарту від 28.07.2010 р. № 327). Посада асистента вчителя передбачається Типовими штатними нормативами загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки від 6.12.2010 р. № 1205.

У Листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 1/9-675 від 25.09.2012 р. «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя» визначено орієнтовні кваліфікаційні характеристики асистента вчителя у класі з інклюзивним навчанням, які розроблені у зв'язку із введенням зазначеної посади в типові штатні нормативи загальноосвітніх навчальних закладів, затверджені наказом Міністерства освіти і науки від 06.12.2010 р. за

№ 1308/8603. У даному документі зазначено, що асистент вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням забезпечує соціально-психологічний супровід дитини з особливими потребами, зокрема працює над адаптацією змісту та методів навчання до можливостей і потреб такого учня; застосовує під час уроку систему корекційних заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу; разом із вчителем класу виконує навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, допомагає дитині у виконанні навчальних завдань, залучає учня до різних видів навчальної діяльності; у складі групи фахівців приймає участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини; адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами [1, с. 43].

У цьому ж документі визначено функції асистента вчителя, серед яких:

1) організаційна: допомагає в організації навчально-виховного процесу в класі з інклюзивним навчанням; надає допомогу учням з особливими освітніми потребами в організації робочого місця; проводить спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб; допомагає концентрувати увагу, сприяє формуванню саморегуляції та самоконтролю учня; співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з особливими освітніми потребами та приймають участь у розробленні індивідуальної програми розвитку; забезпечує здорові та безпечні умови навчання, виховання та праці; веде встановлену педагогічну документацію.

2) навчально-розвиткова: співпрацюючи з вчителем класу, надає освітні послуги, спрямовані на задоволення освітніх потреб учнів; здійснює соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами, дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнів; сприяє розвитку дітей з особливими освітніми потребами, поліпшенню їхнього психоемоційного стану; стимулює розвиток соціальної активності дітей,

сприяє виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів, обдарувань шляхом їх участі у науковій, технічній, художній творчості; створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму та впевненості у своїх силах і майбутньому.

3) діагностична: разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку, вивчає особливості діяльності і розвитку дітей з особливими освітніми потребами, оцінює навчальні досягнення учня; оцінює виконання індивідуальної програми розвитку, вивчає та аналізує динаміку розвитку учня.

4) прогностична: на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини приймає участь у розробленні індивідуальної програми розвитку;

5) консультативна: постійно спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу; інформує вчителя класу та батьків про досягнення учня; дотримується педагогічної етики, поважає гідність особистості дитини, захищає її від будь-яких форм фізичного або психічного насильства; постійно підвищує свій професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру [5].

У листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 1/9-675 від 25.09.2012 р. «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя» визначено необхідні компетентності асистента вчителя, зокрема, асистент учителя повинен знати основи законодавства України про освіту, соціальний захист; міжнародні документи про права людини й дитини; державні стандарти освіти; нормативні документи про питання навчання й виховання; сучасні досягнення науки і практики в галузі педагогіки; психолого-педагогічні дисципліни; особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами різного віку; ефективні методи, форми та прийоми роботи з дітьми, використовуючи індивідуальний і диференційований підхід; різні адаптації навчального та фізичного навантаження; методи використання сучасних технічних засобів та обладнання; основи роботи із громадськістю та сім'єю;

етичні норми та правила організації навчання й виховання дітей; норми та правила ведення педагогічної документації [5].

Отже, зважаючи на актуальність проблеми впровадження інклюзивного навчання в освітній процес загальноосвітніх навчальних закладів України, нагального вирішення потребують питання оновлення змісту підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів для роботи з дітьми з особливими потребами в умовах сучасної школи.

Література

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / Н.М.Дятленко, Н.З.Софій, О.В.Мартинчук, Ю.М.Найда; під заг. ред. М.Ф.Войцехівського. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія / А.А.Колупаєва. – К. : «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 872 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF>
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Щодо посадових обов'язків асистента вчителя: Інструктивно-методичний лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25.09.2012 № 1/9-675 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/32125/